

Tovuz döyüşləri:

Zəfər salnaməsinin şanlı səhifəsi

1990

-ci il 20 yanvar. O gün müstəqillik uğrunda mübarizəmizdə şəhidlər verdik, lakin bu xalq əyilmədi, sinnədi. Bu millətin qanına susayan ermənilərin torpaq iddiaları başlayan gündən yeni qəhrəmanlıq tarixinin səhifələri yazılırdı yavaş-yavaş. Günahsız insanlar qırılır, torpaqlarımız yağmalanırdı, səsimizi ucaltsaq da, duyan olmur, gözü kor, qulağı kar, dili lal, bağrı daş dünya birliyi həmişə olduğu kimi heç nəyi görmək, eşitmək istəmirdi...

2020-ci il 27 sentyabr... Ermənilərin növbəti təxribatlarına Azərbaycan Ordusunun cavabı ilə İkinçi Qarabağ mühəribəsi məhz bu tarixdə başladı. Və mən əminəm ki, hamı bu günü gözləyirdi, özü də düz 30 il. O gün Ulu Torpaq ayağa qalxdı, Yer məhvərindən qopdu, topların, mərmilərin səsindən qulaq tutuldu. Silah tutmağı bacaran hər kəs düşmən tapdağı altında inleyen torpaqlarımızın hayına-harayına yetməyə tələsdi. Əlləri mil tutmağı bacaran analarımız, qız-gəlinlərimiz isti corab, şərf toxumağa başladı, səngərdə döyüşən əsgərlərimizə soyuq olmasın deyə, cəbhəyə yaxın bölgələrimizdəki həyətlərdə qazanlar asıldı, əsgərlərə isti xörəklər çatdırılsın deyə... Necə də xoş idi bunları duymaq. O an silah tutan, çaxmaq çəkən, ilmə atan... Hər kəs cəbhə üçün çalışır, ümumi işə nəsə bir xeyir vermək istəyirdi. Nizami, hərtərəfli təchiz olunmuş ordumuzun heç nəyə ehtiyacı olmasa belə, nəsə etmək istəyirdi hər kəs. Cəbhədən çəkilən kadrların birində bir əsgərin: "Bizim heç nəyə ehtiyacımız yoxdur, dualar edin!" sözlərindən o qəder təsirlənmişdim ki... Bəli, dualarımız da onlarla oldu. Televiziya kanalları üçün çəkiliş aparan müxbirin: "Necəsən əsgər?" sualına: "Bomba kim!" - deyə cavab verən əsgərimiz ürəyinin odunu, alovunu, atəşini düşmənə yönəltdi... Canı, qanı ilə böyük qələbəmizi yazdı. Ali Baş Komandan addım-addım irəliləyən ordumuzun qələbəsinin sevincini alınması məqsədilə tədbirlər gö-

ruldü. Döyüşlər davam edirdi. İyulun 14-də Ermənistən silahlı qüvvələrinin bölmələri Tovuz rayonunun Ağdam, Əlibəyli və Dondar Quşçu kəndlərini iricəpli silahlarından və artilleriya qurğularından atəşə tutmağa başladı. Azərbaycan Ordusu düşmənin layiqli cavabını verdi. Həmin gün müdafiənin ön xəttində olan Azərbaycan Ordusunun general-majoru Polad Həşimovun şəhidlik zirvəsinə ucal-

iclasında Prezident, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin "Əgər kimsə, hansısa vətənpərvər insadıda xidmet etmək istəyirsə, mən bunu ancaq alqışlayıram" çağırışına səs verən minləlle vətəndaş müvafiq qaydada qeydiyyata alındı.

Tovuz döyüşləri Azərbaycan tarixinin ən şanlı səhifələrindən olan Vətən mühəribəsinə gedən yolda mühüm mərhələlərdən biridir.

Mahmudov, gizir İlqar Zeynallı, gizir Yaşar Babayev, müddətdən arṭiq həqiqi hərbi xidmet hərbi qulluqçuları əsgər Elçin Mustafazadə, Nazim İsmayılov, Xəyyam Daşdəmirov, çavuş Vüqar Sadıqov, baş əsgər Elşad Məmmədov... Canını Vətənə qurban verən oğullar. Vətən də, xalq da qürur duyur sizinlə!..

Ermənistən silahlı birleşmələrinin Azərbaycanın Tovuz bölgəsinə hücumunu dünya ölkələri də qətiyyətə pislədi. Türkiyə Xarici İşlər Nazirliyi bəyanat yaydı, Rusiya Xarici İşlər Nazirliyi dərhal atəşə dayandırmağa çağırıldı, Gürcüstan Prezidenti narahatlığını ifadə etdi. Pakistan, Qazaxıstan, Moldova, Yaponiya, Böyük Britaniya kimi dövlətlər də öz münasibətlərini bildirdilər. Türk Şurası, GUAM, ATƏT və digər təşkilatlar Tovuz rayonunun artilleriya atəşinə tutulmasını və beləliklə, bölgədə gərginliyin artmasını qətiyyətə pislədilər.

Bəli, Tovuz döyüşləri böyük qələbənin başlanğıcı idi, yaşından, tutduğu vəzifəsində asılı olmayaq, hər bir azərbaycanlı Vətən keşyində dayanan, düşmənlə vuruşan əsgərə mənəvi, fiziki cəhətdən dayaq, arxa, ona silahdaş oldu. Bu məmələketin hər bir övladı döyüşən Azərbaycan əsgərinə: "Biz səninləyik, sənin yanındayıq" - dedi. Ali Baş Komandanın əmrini gözəyirdi hər bir vətəndaşımız, üçrəngli, ayıldızlı bayraqımızı işğaldan azad edəcəyimiz torpaqlarımıza tezliklə ucaldağımıza inam böyük idi.

O böyük gün geldi, Qarabağ torpağına günəş doğdu. Şəhid ruhu müqəddəsləşdirdi o torpaqları. Büttövləşdi Azərbaycan!.. "Vətən mənə oğul desə, nə dərdim, mamır olub qayasında bitardim" - demişdi Məmməd Araz. Vətən mənə oğul desə, nə dərdim. Şəhid olub torpağına qarışardım, - dedi Azərbaycan əsgəri!..

Zümrüd QURBANQIZI,
"Respublika".

dığı gün kimi yaddaşlarda qaldı. Polkovnik İlqar Mirzəyev və daha beş hərbcimiz də şəhid oldu. Bu, adı döyüş deyildi, həmin gün Azərbaycan Ordusunun hər bir döyüşçüsünün əsl vətənpərvərliyinin nümayisi idi. Həmin döyüşlərdə 12 hərbi qulluqcumuz, 1 mülki şəxs həlak oldu, düşmənin 100-dən çox hərbcisi məhv edildi, döyüş texnikası sıradan çıxarıldı.

Tovuz döyüşləri zamanı xalq düşmənə qarşı Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə qəhrəmancasına döyüşən ordumuzla yüksək həmrəylik nümayiş etdirdi. O günlərdə on minlərlə gənc yüksək edərək Azərbaycan Ordusu ilə həmrəyliyini bildirdi. Minlərlə azərbaycanlı gənc ordu sıralarına yazılmış üçün Səfərbərlik və Hərbi Xidmətə Çağırış üzrə Dövlət Xidmətinin bölmələrinə müraciət etdi. Nazirlər Kabinetinin iyulun 15-də keçirilən

məhz bu döyüşlərdən təxminən iki ay yarımla sonra düşmənin növbəti təxribatının qarşısını almaq üçün genişmiqyaslı əks-həmlə əməliyyatına başlayan rəşadətli Azərbaycan Ordusu 44 günlük Vətən mühəribəsində Ermənistən ordusunu darmadağın edərək Azərbaycan torpaqlarını işğaldan azad etdi. Düşmənə sarsıcı zərbə vuran qəhrəman əsgər və zabitlər şəhidlərin qanını yerde qoymadı. Xalqımıza sonsuz qürur və sevinc hissi yaşıtdı.

Azərbaycan Ordusunun gücünü dəfələrlə görmüşdə ermənilər, nə vaxtsa məğlub olacaqlarını da bilirdilər. Tovuz döyüşləri də əslində onlara bir dərs olmalı idi. Xalqımız daha bir hərb salnaməsini yazdı: general-major Polad Həşimov, polkovnik İlqar Mirzəyev, mayor Namiq Əhmədov, mayor Anar Novruzov, baş leytenant Rəşad